

Nr 219.

Av herr Ewerlöf m. fl., om skyndsamma åtgärder för avskaffande av byggnadsregleringen.

Regeringens ekonomiska politik bygger på en kombination av generella åtgärder av kredit- och finanspolitisk art och direkta regleringar och ingrepp. Bland dessa senare ingår alltså byggnadsregleringen som en viktig del.

Vid byggnadsregleringens bedömning bör först och främst framhållas, att den allenast kan försvaras som en under utomordentliga förhållanden tillgripen anordning och att den är förbunden med så allvarliga olägenheter, att starka skäl måste anföras, om man trots detta skulle bibehålla den under mera normala förhållanden.

Olägenheterna består däri, att det anförtros åt Kungl. Maj:t och åt andra myndigheter att i stort och i enskildheter bestämma, vilka anspråk på byggande som skall tillgodoses och vilka som skall åsidosättas.

Det är emellertid utomordentligt vanskligt för myndigheterna att, med den utredning som står till deras förfogande, riktigt bedöma skilda byggnadsföretags värde och betydelse. Det är svårt att närmare regelbinda lagens tillämpning. Och det ligger utom det möjligas gränser att tillföra myndigheterna ett material, som verkligen i varje särskilt fall skulle säkerställa ett rationellt och rättvist avgörande. Det kan sålunda knappast undgås att lagen verkar som ett instrument, anförtrott åt regering och myndigheter, att fullfölja olika, för regleringen egentligen främmande syften. Detta instrument är, med hänsyn till den nyckelställning byggandet intager för alla möjliga arter av enskild verksamhet, av utomordentligt kännbar beskaffenhet — utan att man likväl har någon som helst säkerhet för att det verkar rationellt. Genom sådana generella fullmakter bör emellertid enligt vår mening samhällets ingripanden i enskild hushållning icke äga rum.

Under lagens tioåriga livslängd har vi upplevat alla möjliga faser av en konjunkturcykel. Perioder av relativt oförändrat penningvärde har avlösts av inflationsvågor, knapphet på byggnadsmaterial har följts av därefter riklig försörjning med förnödenheter, brist på arbetskraft har sedermera förbytts i permitteringar och tendenser till i varje fall lokala sysselsättnings-svårigheter.

Byggnadsregleringen har tidigare varit särskilt riktad mot industriens investeringar. I dagens dämpade konjunkturläge med allehanda allmän-

verkande investeringsbegränsningar har emellertid industrien ej anmält större investeringsbehov än som tillmätts i kvot. Antalet outnyttjade byggnadstillstånd för industriens del har också ökat. Kommunerna åter har visserligen begärt avsevärt större investeringskvoter än som kunnat beviljas dem, men deras svårigheter att anskaffa erforderliga medel på lånemarknaden torde utgöra en minst lika verkningsfull hämsko som någon reglering. För de statliga investeringarna slutligen råder sedan gammalt en planhushållning genom fastställandet av en kapitalbudget.

Vad särskilt bostadsbyggandet beträffar vill vi framhålla, att detta är så insnört i särskilda bestämmelser och att staten via kreditgivningen har så stora möjligheter att påverka produktionens omfattning, att byggnadsregleringen för denna verksamhet är särskilt överflödigt. Ett slopande av byggnadsregleringen för bostadsbyggandet synes oss därför i första hand böra ske. Åtskilliga besparingar torde vara att vinna genom att åtminstone detta krångel avskaffas. Företagarna skulle också äntligen få ett belägg för statsmakternas vilja till förenkling på ett område där staten på grund av sin höghetsmakt har faktiskt monopol.

I sitt den 12 december 1952 avgivna betänkande angående samhällets stöd till bostadsförsörjningen har 1951 års bostadsutredning uttalat, att byggnadsregleringen varit ett mycket ofullkomligt instrument för att styra investeringarna. Av den där lämnade utförliga analysen framgår, att de byggnadsreglerande åtgärderna delvis varit ett slag i luften. Utvecklingen på byggnads- och investeringsmarknaden har nämligen banat sig egna vägar närmast efter allmänt konjunkturella linjer, och de byggnadsreglerande åtgärderna har så att säga kommit i efterhand. När t. ex. byggnadsregleringen hösten 1946 skärptes hade denna åtgärd ingen praktisk effekt, ty de ekonomiska lagarna hade redan dessförinnan tvingat fram en självreglering. När i ett annat läge bostadskvoten begränsades för att tillståndsbudgeten icke hade utrymme för alla anmälda investeringsbehov, ledde detta till en av allmänekonomiska skäl betingad överflyttning av investeringsresurserna till den fria sektorn. Byggnadsregleringen har i sin nuvarande utformning faktiskt lett till att bostadsproduktionen kommit att få sitta emellan betydligt hårdare än om man icke haft någon byggnadsreglering alls.

Vi anser för vår del, att en ekonomisk politik, som måste bygga på så ofullkomliga instrument, redan på förhand är dömd att misslyckas. Samtidigt är vi övertygade om att varje utvidgning av regleringssystemet blott förvärrar situationen. Sålunda torde varje försök att reglera samtliga investeringar redan av tekniska skäl vara dömt att misslyckas.

1951 års bostadsutredning har också — mot bakgrunden av sin kritik — följdriktigt diskuterat ett slopande av byggnadsregleringen, i varje fall när det gäller bostadsbyggandet, men avstått från att direkt förorda detta, främst av hänsyn till angelägenheten av att utsprida bostadsbyggandet över hela året.

Även vi finner det angeläget att i görligaste mån hålla i gång s. k. vinterbyggen men anser, att en effektivare stimulans kan skapas alla regleringar förutan genom samarbete mellan staten och arbetsmarknadens parter.

Under hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skyndsamma åtgärder måtte vidtagas för ett slopande av byggnadsregleringen, i första hand för bostadsbyggandet, så att regleringen i sin helhet är avvecklad senast den 31 december 1953.

Stockholm den 27 januari 1953.

K. G. Ewerlöf.

Ebon Andersson.

Nils Herlitz.

Gustaf Velander.

Harald Nordenson.

Carl Eskilsson.

Karl Wistrand.
